

ADATTÁR.

KAZINCZY FERENCZ FÖLJEGYZÉSEI.

Második közlemény.

A történet tökéletességére tartozik feljegyezmem, hogy a' Maris' anyja, megértvén a közhirből leányának fogva-tartását, Regmeczre ment, 's kérte a' lyányt. Asszonyám elfelejtette, hogy 9 esztendő előtt két fiáért esdeklett, 's megtagadta tőle a' lyányt, *kétségbeesve hagyta eltávozni az anyát.* — Egynehány nappal az után maga eresztette el, *édes leányomnak* nevezgetvén a' *k . . . t.* József öcsém, a' ki őtet 12 esztendőös lyány korában egy szerviettnék a' mosásban lett eltévedése miatt úgy megrugdosta, hogy három hétig feküdt Ujhelyben gyógyító kéz között, a sok Regmeczi pof és szitok után Kassán létében *édes Marisomnak* szállította. — Bizony az ember inkább érdemel szánást, mint gyűlölséget!

Septembernek 3-dika volt az a' nap, a' mellyen Semlyénbe értem. Késő vala az idő, az anyám ágyban feküdt, nem láttam jónak szállani, 's jó éjszakát kívántam. De más nap alig hallottam meg első szózatját, 's által mentem hozzá. Kilestem, mikor fog a' két szobaleány kifordulni, 's bécsuktam a' pitvar' ajtót, hogy fel nem háborítva szólhassak. — Édes Asszonyám, mondám; nagy dolgokat kell elébe adnom Asszonyámnak, kérem, hallgasson ki mind végig: — két dologgal vádoltattam; *eggyik*, hogy Marissal vétkes ismeretségben éltem; *másik*: hogy el akarom venni. — Lárma; Intések, hogy térjek magamba, ismerjem meg vétkemet. Szitkok, hogy hazúg, lator, istentelen vagyok. — Hogy a' leány *nem k . . .* mondám beléugratva szavaiba, mutatja az, hogy kész vala magát a' vizitációnak alája vetni. Tagadta, hogy hazúgnak mondott. Mutatja az olly vádaknak mint a' Váradi velem-hálás, kézzel tapogatható hamis voltak. — Most azt a' fiát mentette, a' kit eddig mocskolt, 's mindég folyt a lárma, a siketítő szitok. — Szóllani akartam 's lárma. — Kértem, 's lárma. — Ujra kértem, 's újra lárma. — Édes Asszonyám, mondám kifakadva, Asszonyám nem engedi magát megnyugtatni, nem engedi, hogy csendesesen szóljak, kéntelen vagyok azt elhadarni. Én megházasodtam — elholt! — elvettem Török Sophiet

— új rándulat! imhol a gyűrűje; ajánlom magamat is, a' mátkámat is Asszonyámnak kegyességeibe. — Hiszen én — mindég — igen szerettem Sophiet! — Ez vala egész pihegő felelete. — Édes Asszonyám, mondám; a' Gróf azt kívánta, hogy előbb jelentsem bé etc. etc. Láttam, hogy az Anyámnak megpihenésre van szüksége, magában hagytam.

Az Anyám azonnal öltözött 's hírt vitt egy atyafinak. Hála Istennek édes Öcsém Asszony; az Isten meghallgatta az én könyörgésemet! — *Már azt neki meg kell adni, hogy derék, eszes személy monda egy más atyafának: csuda, hogy a fiamhoz adták.*

Én is kimentem 's a húgomhoz mentem, Péchy Sándornéhoz. Igen nagy okom van azt hinni, hogy a' húgom már tudta, mikor hozzá mentem.

Más példából tudom, hogy a' kocsisom felesége, mihelytt beértem a' faluba, hírt terjeszte, mi történt. De akár tudta, akár nem, azt dicséretére kell megvallanom a' húgomnak, hogy úgy fogadott, a' mint nem vártam. Azon durvaság oltá, melyet télben a' maga házánál tett velem, nem valék nála; s midőn Marist Debreczenből kihozták, ő is szájának be varrásával fenyegette a' lyányt, hogy a' *k...* név ellen felriadt, 's azt mondta neki, hogy *k... volna meg magát inkább a csödörrel, mint velem.* — Most azt felelte, hogy jól tettem, hogy megházasodtam, 's azzal végzette-el, hogy *sajnálja és szégyelli a' mi télben esett.*

Megírtam Dienesnek, 's nem felelt. Két háznál Váradon azt mondták, hogy új stratagémát játszom, és a Sophie színe alatt Marist fogom elvenni. — Megírtam Laczinak, 's nem felelt. — Megírtam Józsinak, 's nem felelt. — Julis is, Miklósné is feleltek.

Februáriusban Dienesnek négy levelet írtam, mindenikben előre köszöntvén a' Sophie képében, és jelentvén hogy mihellyt rosszul-léte engedni fogja, látogatására megyünk; 's nem felelt. Susinak ezen idő alatt, csak a' mit az ártatlanul előhozódott beszédekből tudok, két levelet írt. A' ki úgy bánik, kéntelen osztán így is bálni; 's Asszonyám azt testvéreim' mocskolása gyanánt veszi nekem, hogy glosszák nélkül, szitkok nélkül elbeszéliem, mint bánnak.

Kocsisom hozta a' levelet — sőt nem kocsisom, hanem Maszki, a' Regmeczi kerülő! — Regmcczre József öcsémhez. — Mellé vala téve a' Kázmérba 's Bárczay Ferencz régi barátomnak szóló. — Addig míg ez a' levél felérkezett, Kázmérban senki semmit nem tudott, sem Kázmérnak egész könyékén. A kázméri veres zsidó Újhelyben öszveakadt Maszkiival, 's őtöle hallotta meg, hogy Sophie mátkám, 's hogy leveletem ő hozza. A zsidó a' hírt meghozta Kázmérba, 's Sophie kéntelen volt a' levélért küldeni. József öcsém megtartóztatta, 's azt felelte, hogy Mecznernek adta által.

Az anyám nekem két ízben 500 f., mindössze 1000 frot adá kikészítésül. Sophie engem minden ajándéktól önként dispensált, dispensált minden czifrától is, 's azt ígértük egymásnak, hogy pénzünket a' ház szükségeire fordítjuk. Én emlékeztettem az Anyámat a' májusi ígéretre, hogy a Semlyéni pusztateltet 's mellette lévő földet nekem adja, instruál, és lakóul, míg amott építhetek, a Bossányi János-féle házat nekem

engedi. A' levelet a' Conscriptió elvégzésekor írtam Bagosról, minthogy májusban azt ígerte, hogy ennek elvégzésekor ereszt külön. Azt izenté, hogy szóval végez velem olyanokat, nem levél által. Szóllottam. Ide engedte a' házat. Megvettem a' deszkát, hogy bédeszkáztathassék a' ház; tudtával, engedelmével vitetett a' deszka tulajdon béres-szekerén az asztalozhoz, tudtával készítettem a Bossányi János' házára, ajtót, ablakot: 's meg nem tudtam fogni, mit teszen az, hogy az asztalos azt feleli, hogy az Anyám contremandálta a munkát; mit az, hogy a' Bossányi János házában lakó ember azt feleli, hogy néki parancsolatja van, hogy ki ne mozduljon.

Az Anyám octóbernek utolsó napjaiban Kólyra megy szüretelni, 's onnan küldi hozzám a' mészárszék zsidáját azzal az izenettel, hogy Sophiet ne vigyem a Bossányi János házához, hanem hozzam hozzá. Úgy mindent csinál érttem. Ha ezt nem akarnám, vigyem Keserűbe. Ezen kettős conditiótól függ egész anyaisága. Ekkor nyílt fel a' szemem. Kéntelen valék a' két rozsz közt a' kisebbiket választani, *Keserűt* választottam, *igen keserűen*, azt hívéen, hogy oda csak zsellérségbe küldenek, 's tavasszal épülni fog a' házam.

Comáromy Ferencz, a tiszteletre méltó Lajos fija, Tornynos-Németiből lejött a Kólyi hegyre, és ott az Anyámnak elbeszélte, hogy én Marist felvettem a' szekeremre, 's elvittem a' szomszéd faluig. — A mint én felmentem a hegyre, ennek praetextusa alatt, olly irtóztató keménységgel fogadott engem az anyám, a' millyet képzelni nem lehet. Miklós öcsémnek, a ki Szúnyogdról oda méne- által, azt mondotta, minekutánna én onnan a' lakodalmam miatt feljöttem, hogy *csak azt bánja, hogy meg nem verettelet.*

Ennek a' haragnak három oka volt: 1. hogy a' lakodalom terminusát nem az Anyám tette, 2. hogy Maris a' szekeremben volt, 3. hogy a' mint József öcsém állította, azt írtam Bárczay Ferencznek, hogy *én kevélyen tekintek le ezután a' testvéreimre, mert az én feleségem mágnás leány.* Alább majd meglátjuk, ha írtam e? a lakodalom terminusa is elő fog fordulni. Én az Anyámat arra kértem, hogy jelenne meg a lakodalmamon. Ez ugyan, mondám, nem szokás, hanem az ész szerint ment; Asszonyám jól van és jól volt a' Kázméri házzal, Asszonyám örömmel fog fogadtatni. — A Gróf József öcsémnek levelet írt 's invitálta a' lakodalomra. Az öcsém az én lakodalmom' napján Balajton volt 's Ipáját temette: de az odaindulás előtt vévén a' levelet, felelhetett volna reá, 's nem felelt.

16 d. Novemberben meghalljuk, hogy József öcsém már megjött Balajtról, 's a' Grófné Sophieval 's velem által megyen hozzájuk, megteszi az etikett vizitet. Nem adták vissza. Azt mondották, hogy Sophie már is kevélyebb, mint volt és azt a' reflexiót csinálták, hogy micsoda beszéd már az, a' mit én ott vittem, hogy francziául nem mondják *kávét inni*, hanem *kávét venni* (prendre du café, nem boire du café).

Az esketés actusáról kijöven, az vala első dolgom, hogy az Anyámnak levelet írtam, jelentettem, hogy az esketés megvagyon; kértem anyai

áldását, megköszöntem eddig mutatott kegyességeit, 's ajánlottam magamat 's feleségemet anyai gratiájába. Sophie egy mandolatortát küldte az Anyámnak, tudván, hogy azt szereti; a' Gróf pedig egy emberséggel teljes levelet. — Az Anyám nékem is, a' Grófnak is egy Anyához illő választ adott, 's azt parancsolta, hogy' kérjem a' Gróft, hogy szenvedjen meg a házánál, míg maga feljő, s magával le viszen.* — Melly szép kezdete a dolognak!

Azonban már Decembernek is elmúlt vala egy harmada; 's az Anyám még sem jött. Nem akarván általhágni parancsolatját, Sophiet ide hagytam, 's magam Semlyénbe indultam. Kenézlőn őszve akadtam az Anyámmal és József öcsémmel. El vala felejtve lelkemben minden bántás, egész szívességgel mondtam Józsinak, hogy voltam a' feleségénél; egészséges; a' fiának a' fogaira baja volt, de jobban van. — Nem felelt.

Éjtszakára meghálván Patakon 's ott nem tudom ki hozódván elő a' beszédben, Józsi protestált a' *Nagyságos* titulus ellen, 's azt sajnálta, hogy nem *Tisztartónak* neveltetett. Jun. 27-dikén arrogantiával emlegette a' Consil. 's Ord. V. Ispán Ipát, most minden distinctió bolondság volt *szájában*. Ha az volt e vallyon *szívében* is? — Előhozódván a' Kólyi szüret egyik históriája, hogy Halmágyi László puskát kapott ott a' sógorára, Domokos Jakabra, azt mondta, hogy *úgy kell! kár is volna kevesebbet* kezdeni. — Mind ezek mutatták dühét; de az előttem nem vala újság.

Regmeczre érvén délre, egész nap ott mulattam; de levelet küldöttem Sophienak, jelentettem vissza tértemet, 's kértem, hogy készülne úgy hogy másnap által jöhessen. Érte jöttem reggel 's a Grófné ismét elkísért.

József öcsém nem mulasztotta el a' szurkálásokat, a' hol lehetett. Nagy sopánkodva beszéltte el, úgy hogy én halljam, melly szerencsétlen házasságot tett most a' felesége' tantijának, a Pozsonyban lakó Elekné Asszonynak egyik fja; 's az egész *szerencsétlenség* abban állott, hogy Pápista feleséget veve. Pedig ugyan azon Asszonyságnak egy más gyermeke is Pápistához ment már azelőtt. Ezt József öcsém világosan mondotta. Én nem szóllottam belé, de az Anyám közt és közötté egy kis csetépaté támadt.

Novembernek 11-dike olta Januárnak 26-dikáig éltem hatod magammal és lóval Kázmérban. Ezen hosszú idő alatt a' Gróf háromszor ebédelt Regmeczen, 's az ebéd soha sem volt dőzsölés, erszényt-pusztító. Ezt az öcsém megsokallotta. Őszvezördült az Anyámmal. Az Anyám izent, hogy menjek le, mert baj van a' háznál, 's izenjek Klárinak, hogy jöjjön. Csak kevés nappal indultak el Semlyén felé a' Sophie' szekerei, 's József öcsémnek eszébe jutott, hogy kevesebb kelle Balajtról elhozni a' bútort, 's lángot vetett a . . . .

Öt nap mulattam Regmeczen, 's örültem, hogy az Anyámmal éreztetem egész gyermeki hűségemet, 's hogy a' tavalyi keserítéseknek, gutaüttesnek emlékezete el van törölve. Példátlan békességgel tűrtem az Öcsém dühösségeit, gorombaságát; a milylen péld. ok. az volt, hogy leülvén az asztalhoz ő és felesége, és én Sophie, ámbár mi ketten úgy

vivénk a' dolgot, hogy a' leves alatt kezdvén a' poszpászig mindég csevegtünk, hogy végre lesz valami alkalmatosságok beszédünkbe egyveledni, sem az öcsém, sem a' menyem belé nem szállottak és olly némán költék fel, a' hogy leültek. Csak egyszer ragadta el az öcsémet az elkeseredés 's akkor a' feleségéhez fordulván, ezt mondá neki: *Láttalak már én, fónak, rosznak; láttalak szépnek, rútnek; láttalak gazdagnak, szegénynek.* — Öt nap türtem ezeket láttatlannak tévén a' miket láttam, hallatlannak, a' miket hallottam. De mindennek van határa; 's a' szemtelen ember a delicatesszt meg nem érti: végre én is kifakadtam. Hadd hozzam elő némelly példáját újabbi gorombaságoknak, 's nevetséges irigységeknek.

Ha gróf nem volt is az atyám, mondá egykor Ragályi Mária *derekabb ember volt mint az övé.* Pedig az ő atyját senki sem bántotta. — Sophie egy vasszín atlasz téli ruhába szállott le a' szekérből, sárga selyem felbával prémezettben, 's alatta petinet csipke nyakkendő volt. Ötet a menyem lopva tetőtől fogva talpig recenseálta, nem azzal az asszonyi interével, a' mellyet a' jó circulusokban 's barátnék közt látni, hanem *kis-városi czélobból;* 's egykor, míg én az Anyám szobájában írok, 's a' menyem a' kemencze mellett ül, az öcsém fel 's alá jár a' szobában, 's ezt mondja: *Petinet uram tavaly volt a' módi; ez idén a' zephir a' módi: Nem szánám eltördelni a' kezét, a' ki legelsőben vette fel a' sárga felbát. Nem szenvedhetem azt!* Ezek az ő tulajdon szavai, 's hízelkedem vele, hogy az expressiókon kiismerszik, hogy azok az övéi, és nem az enyéme. — Nékem a' csizmámon fekete filz posztó papucsom volt, mint a millyenben az útszákön járnak és kocsiban. *Mágnási czipők!* ez vala a' József öcsém criticája. Szerencsétlenségére ezután kevés nappal Miklós Regmeczre érkezett 's az inasa ollyan papucsba szállott-le a' szekérből — *Nem bántam volna úgy segéljen, én, monda, ha elvette volna is Marist!* 'S elhiszem, a' mit mondott; úgy az az öröme lett volna, hogy szabadon nevezhetett volna bolondnak, a' helyett, hogy most a' Grofi titulus bántotta. (Erre a' cikkelyre azt kell megjegyezmem, hogy ő azt mondotta, mikor házasodott, — Asszonyám rá a' tanú — hogy *Ragályi Mária ugyan soha sem hált volna az oldala mellett, de az csiklándoztatta, hogy Consiliarius 's Ord. V. Ispán' leánya.* Az illyen gondolkozású ember más felől is úgy gondolkozik, mint maga felől, 's abban is bolond gőzt keres, a' kiben az nincs.) — Ugyan csak Asszonyámnak mondotta felőlem, hogy *velem a' mennyországban sem akar együttléni.* A' felelet az vala rá, hogy nincs mit félnie tőlem; a' hogy indultunk, nem egy helyre fogunk jutni. Igy mentek ezek mind azon szemtelenségig, hogy egy házban hálván én az Anyámmal, bennünket *lopva kihallgatott.* Nem volt egy szavam is a' mellyet szégyelnem kellene; 's más nap, midőn ezért Asszonyámnak szemrehányásokat tett, bátran tekintetem szemébe.

A tűz az Anyám között és ő közötté még nagyobb lett. Egykor délben azt mondotta feleségének, hogy van nem tudom immár hány esztendeje, miolta annyit nem írt, mint 24 óra olta. Azt hittem, hogy ismét Contrastban akar velem lénni, 's nékem ad vad ütést, hogy én írogatok,

olvasgatok: de megcsaltam magamat. Egynehány esztendei számadását hozta-bé az Anyámnak; az Anyám felugrott, 's ezen igen nevezetes szókkal széljel tépvén a' papirokat utánna lökte: *Nem voltál nekem, gaz disznó, soha számadó szolgám; ne!*

Miklós véletlenül, váratlanul érkezik. Látja a' lármát. József öcsém félre viszi, panaszolkodik. Még mindég hallgattam. Midőn csaknem vacsorához ülnék (18. Január) Józsi azt parancsolja, hogy Miklósnak vettessen a' felesége ágyat; 's valami olly formát vét mellé, hogy semmi az, hogy az ágy a' *tűd*. Tudniillik a' feleségéé. Ezt mondván megtámaszkodik ingerlő móddal, mint midőn engem provocált, hogy kapjak belé, ha merem, az ajtó feléhez, 's lenéz az Anyámra, a' ki hátát a' kemenczének vetette. Klári is ott ült. Én benn valék a' szobában. Az Anyám felpattant 's a' sírásig lágyult el. Ez vala a' signál a' csatára. Most szóllottam meg. Ez, mondtam, gázság a' mit csinálsz. Ő is szóllott, én is szóllottam: mit? azt a' Mindentudó Isten tudhatja; az elme akkor nincs olly csendben, hogy minden szóra emlékezzék; végre Józsi a' két kezét a' kaputrok alá görbíti, mintegy csipejére, 's mellyel s fővel nekem rugtat. Hohó! értem, mondtam, megemlékezvén, hogy ezt kereste Jun. 27 d. két ízben 's azt írta Klárinak, hogy *meg sem merlem motszanni*; 's észre sem vette magát, midőn a' kaputrok' galléra mind a' két két kezemben volt. Klári is szóllott az Anyám is. Mind ketten nekünk jöttek 's elválasztottak. Egyszerre eleresztettem. Nekem csak az vala szándékom, hogy éreztessen vele, hogy a' *nem-motszanás* nem *ijedés* vala. Ragályi Mária előjött és azt panaszolta elkeseredve, *Látod Klári, te azt mondtad, hogy én olly rút vagyok, hogy csudálkozol, mint szerethet engem az Uram.* — Melly szemrehányás! melly megbántás, valakit szépnek nem tartani! Több is vala ilyen. Isten tudja már, mint lett vége.

Azalatt míg én Kázmérba szaladtam, Miklós azt proponálja az Anyámnak, hogy Regmeczet adja Arendába Józsinak. Megkésztült. Péter Bátyám csinálta ki a' summát a' szerint a' hogy Józsi mindent bedictált. Én akkor mentem oda, midőn consumálva volt. Jónak nem tartottam. De nem vala szavam hozzá.

Minekelőtte Klári elment volna, egy Józsit megdicsőítő dolog történt. Ő Klárit az Anyámnál halálos gyűlölségbe hozta volt. Klári mutatta nekem a' reá írt anyai leveleket, Éppen a' Józsi vádjai közt, a' mellyeket Klári ellen tett, volt egy, a' melly kisütötte azt megczáfolhatatlanul, hogy a' panaszt nem Klári tette Józsi előtt, hanem Klári előtt Józsi. — Józsi confrontáltatott. Tagadni akarta, 's ezt mondta: *Hamis a' Néném asszony lelke!* Klári visszaadta a' szót; *Hamis a' te lelked Józsi.* A' környüállás a' vádat a' Józsi nyakába sütötte. Klári az Anyámmal megbékélt 's elment. Január vége felé levelem érkezik Biharból, hogy a' conscriptiót kevés napok alatt bé kell adni, azért menjek. A levelet közlöttem az Anyámmal 's azt a' feleletet kaptam, hogy menjek tehát, az Anyám egéssége még úgy is soká nem fogja megengedni, hogy menjen.

Jan. 26 d. útnak indúltam. Az Anyám száz forintot adott útra 's költségre. A' keserűi ház meg vala deszkázva. Holminkat általhordattuk. Aazonban meghallom, hogy Dienes neheztel Keserű miatt, 's mindenfelé

az a' panasz terjedett el, hogy *én ötlet Keserűnek birtokából kivettem.* Ez nekem fájt. Rég olta szálkának láttam magamat némely testvéreim' szemekben, 's íme az Anyám Dienesnek színt ad velem öszveháborodhatni. Pedig Keserű egy nyomorult viskóval a' temető szélén, nem érdemli azt. A' mint az Anyám lejött, elébe adtam sérelmemet, 's azt mondtam propositiójára, hogy inkább egy ideig a' háznál maradok. Engedelmevel, hírével, a puszta telek már körül vala sánczolva két oldalról, a' harmadik felől vesszővel akarám befonatni. Az Anyám azt mondta, hogy deszkát kell venni, nem vesszőt; hogy téglát, vályogot kell vettetni; 's nem csinála semmit. Munka, foglalatosság, gyarapodás nélkül töltöttük napjainkat. Disznainak nem adatott tengerit, 's azok úgy oda lettek, hogy tavaszi malaczkok nem volt 's még ez idén sem igen lesz; az legalább igaz, hogy még 30 d. Jul. oly hitványok voltak, mint tavasszal, és hogy a' kondás 's az egész falu azt mondja, hogy soha rosszabb sertést nem látott. Azt mondta, hogy nem a' rosz tartás az oka, hanem a tavalyi járvány betegség: de a' Nyíri disznó, mely ezzel együtt jár, igen jó, mert a' göréből jól tartották. Bemutattam, hogy a' Nyíriné veje lopásban találtatott. Elnézte, 's azzal vádolt, hogy más szól belőlem, az, a' ki Nyiritől meg akarja fosztattatni.

Sophie Áprilisknak vége felé egynehány ízben feszengette egész delicatesszel azt a' kérdést, hogy mit kezdjünk? Mit? hát csak úgy? az vala a' felelet.

Hat holnapja műla- el házassági egyűtt lételűnknek, 's 100 frtnál tűbbet nem ada, sem semmit nem, a' mihez látni lehetett volna. Sophie-nak a' ház legszorosabb barátjai azt tanácslották, hogy ne tartson sem tehenet, sem apró marhát, mert abból história lesz. Illy környűlállások közt, maga proponálta az Anyám, hogy a' Pepi lakodalma miatt a' B. Vécsey Miklós kisasszonyával jűjjűnk-fel.

Szerencsénkre Sophienak a' még Regmeczen adott 37 latból álló ezűst auffsatzon kívül 300 forintot ada, hogy azon vegyen gyémánt, fűkötűbe való, rózsát, 's azt tette mellé, hogy az én kezembe ne adja, különben mind postára megyen. — Ezen 300 f. nélkül meg nem tudtam volna indulni.

Kassára érvén, elkeseredve írtam egy levelet; végye gondolóra, hogy midűn az űcsém megházasodék, postilion, stiblis 's 9 forintos kalapú kocsis fogott a' szekerébe, az enyémbé gubás — hogy Józsinak 840 f. ára ezűst jűtt, 's két vagy három rendbeli arany ékesség; — hogy Józsinak azonnal épűlt a' ház, az istáló, úgy hogy 3 hólnap alatt el vala készűlve lakója; engem pedig egy paraszt formájú nedves viskóba akara küldeni Keserűbe; — hogy 6 holnapja, hogy feleséges ember vagyok, 's nincs semmi; 's költségemre 100 fnál tűbbet nem ada 'stbb. — Hogy szégyellem a' dolgot Sophie előtt is, 's nem tudom mint jelenjek meg Kázmértt. — Nem felelt; de másoknak azt panaszlotta, hogy egy impertinens levelet írtam reá.

Kázmérba érvén, a' Gróf és a' Grófné meg nem tudták fogni, mi történhetett, hogy az Anyám közttem és József űcsém közt ezt a' különbséget teszi. Én azt óhajtottam, hogy a' Gróf Sophiet tartóztassa

meg, mert láttam a' veszedelmet, 's tudtam, hogy históriák fognak esni, szóllanom kell, 's akkor osztán az Anyám vastag falatokat nyelet velem; pedig Sophie viselős és mindég beteg volt. Még Regmeczen, midőn az Anyám lábánál olly nyugodtan, olly gyermeki hűséggel ültem, a' hogy' nem még soha, megmondottam én azt, hogy mihellyt tűz lesz azonnal kikapom Sophiet, hogy úgy ne járjon, mint a két menyem járt. — A Gróf megelőzte kívánságomat, 's azt kérdezte tőlem, ha nem tet-szene e nekem Sophiet itt hagyni. Örvendve fogadtam el a' propositiót, 's jónak láttam, hogy Ő Nsga az Anyámnak írjon. Ő Nsga írt, 's nem titkolta el atyai illetődését azon, hogy a' leánya másképpen fogadtatott, mint Ragályi Mária. Az Anyám vette a' levelet, 's sem Ő Nsgának nem felelt, sem nekem nem szóllott.

Asszonyám Júniusnak 4-dikén indul Regmeczre, és semmit sem teszen. Ez desperátióba vitt. Ekkor egy hosszú levelet írtam Péter Bátyám Uramnak, a' ki fölül azt mondá az Anyám, hogy vele fog tanácskozni, 's elébe adtam sérelmemet. A levelet Ő Nsgának maga hozta-fel az Anyám. Kértem Ő Nsgát, hogy a' levelet olvassa-meg, és talán nyernék vele, ha Ő Nsga azt nem a' Bátyámnak, hanem magának az Anyámnak adná.

Megérkezvén a' levél, Ő Nsga általmene Regmeczre. — Kedvetlen vendég vala, nem úgy, mint Deczemberben, mert sokáig váraoztatták az ebédelőben. Végre előeresztetik, de hideg képpel fogadtatott el. Köszön-tést mond a' Grófnétól, kézcsokot Sophietól: Az Anyám kérdi, hogy van az, hogy Sophie nem jön hozzá? A Gróf beszélí, melly nehezen viseli terhét. — Terhes én is voltam 's még is el tudtam menni, a' hová kellett; 's leczke annyi, a' mennyi kívántatott. — Végre Ő Nsga kérdi, ha vette e az Anyám az általam küldött levelet? Igen! a' jó *fiam* ide adta. — Kérdi a Gróf, hogy mit méltóztatik erántunk végezni? — Én? semmit! A Gróf hírem nélkül adta neki a' lyányát; — ő hírem akaratom nélkül házasodott meg. — De Tektes Asszony, az illendőség . . . Itt belé ugrik szavába: Én a' Gróftól illendőséget nem tanulok, hanem a' Gróf fog tőlem — azt tanulni én ide nem jöttem, annyival inkább nem gorombaságokat hallani! ez vala a felelet 's vége lett vala a' vizitának.

A' kocsisom levelekkel jött fel Kázmérba 's Regmeczre, 's a' Grófné nekem megírta a' mi Ő Nsgával Regmeczen történt; egyg úttal pedig következő levelét hozta hozzám az Anyámnak: ¹ . . . . .

Elrettenve ezen haladék nélkül ott hagytam Semlyént, hogy a Gróft a' szenvedett kedvetlenségért enyhíthessem, 's dolgomhoz magam láthassak. Ha meg tudtam volna álmodni, hogy az Anyám a' Gróf megjelenését, 's Vejének, lyányának, 's születéséhez közelítő unokájának dolga eránt való gondjait bántásnak, 's idegen dologba való avatkozásnak veszi, mindent elszenvedtem volna inkább, minthogy pártomra keljen. De én azt

¹ A levél másolatát nem írta be, csak a neki hagyott üres hely van meg. Közlő.

hittem, hogy megjelenése, 's bizodalmas kérése még kedvesen fog vétettetni. A' Gróf jó tónusa isméretes mindeneknél: egészen más effectu-sát vártam.

Felérvén Kázmérba Júniusnak utolsó napjaiban, 's nem tisztelet-lenségből, hanem félelemből 's okosságból kerülvén el Regmeczet (mert azok körül nem jó forogni, a' kik botról gondolkozhatnak) 's meghallván, hogy a' Bátyám nincs oda haza, levél által jelentetem-bé magam' más napra. 30 d. Jún. által mentem, 's az Anyámat és Józsit ott leltem. Péter Bátyám nékem szóval négy propositiót téve, s' azt akarta, hogy válasszak mingyárt, hozzá adván, hogy menjek a' háztól, és magamat semmibe ne avassam. — Váratlanul esett a' dolog; tüzetem el kelle hűteni; kimentem. Vissza jövéen, mondottam, hogy a' választásra fontolás kell, írva adom feleletemet, 's fogattam.

Rendes, hogy az Öcsém azt akarván mutatni, hogy a' dolgot nem kormányozza, kiment, de a' *szoba ajtaja mellett álló széken* helyet fogott, 's bejövén, magyarázott!

Egy óra alatt Újhelyből írtam Péter Bátyámnak, 's kértem, jegyezzé fel a punctumokat, mert valamit hibásan találok érteni.

3-dik Jul. ezt vettem feleletül:

A' választásomra bizott Punctumok.

Minekutánna Ferencz fiam az én ő eránta való anyaságommal meg nem elégszik, — (noha arról az egész engem ismerő világ bizonyoságot tehet, és noha én neki a' fogsága alatt tett költségeken és az ő adósságainak fizetésén kívül, mingyárt kiszabadulásával fekvő jószágot is adtam és resignáltam, mellyből akkor mingyárt 480 Rftot bé is vett; Ezen felyül adtam neki 11 tehenet, 1 bikát, 12 harmadfű tinót, adtam én 20 disznót, Józsi is 20 süldőt; vettem neki 142 darab juhot, vettem 4 lovat, kocsit, azután 'a resignált jószágot megvetvén, kicsinyelvén Semlyénbe való jövetelével kibecsülttettem Kólyon egy szőlőt hatszáz egynehány forinton — hogy azt ő míveltesse, 's hasznát vehesse.

Ezen felyül mind eddig mind maga, mind cselédje, mind minden névvel megnevezhető állatja az enyémet ette, éppen úgy, mint a' Józsié — tavaly pedig noha hírem nélkül megházasodot, kikészítésére ezer Rf. kész-pénzt; ezen felyül a' kocsijához kész bőröket 's vásznat adtam, 's minden gazdaságbeli 's gazdasszonyságbeli eszközökkel kikészítettem az ezüst auf-satzomat — és a' feleségének egyszerre 300 Rftot kész pénzt több egyy-kori, máskori adásomon felyül kiszabadulása olta adtam — hanem mind engemet, mind a' testvéreit mocskolni meg nem szűnik, rajtam nevezetesen, hogy külön mehessen, külön jószágért, félretévén az nékem tartozó tisz-teletet, impertinenskedik.

'S ezekből a maga illetlen viseleteiből noha keservesen de eléggé világosan látom, hogy az ötet fenyegető veszedelemtől meg nem menthetem. Hogy mind magam személyében többé tőle ne háborgattassam, s bosszan-tassam, mind a' házamnak békessége lehessen, jó és egyenes lélekkel megfontolván kötelességem szerint mind a' magam, mind a' ház környül-állását, mind az ő állapotját, íme vagy három propositiót teszek elibe; én

jó lélekkel sem mást, sem többet nem is adhatok, nem is adok. Válasszon azokból maga, a' melyik tetszik. Elválasztván minekutánna ennyire vitte mind maga, mind az Ipája a' dolgot, declarálom, hogy idő halasztás nélkül külön menjen; mind nekem, mind a' testvéreinek békét hagyjon örökre; most pedig magáról Reversálist adjon, hogy engem többé míg élek sem nem bosszant, sem nem háborít, sem nem keserít; mellyet ha meg fog állani, kérem az Istent, hogy felejtse el azokat a' sok számtalan' tiszteletlenségeket, és méltatlanságokat, mellyeket rajtam Anyán rég olta követ, 's áldja-meg jó erkölccsel, ésszel 's jó szívvel.

Az első propositió. Hogy tőlem időhalasztás nélkül külön menvén végye lakását, a' hol tetszik. Én minden esztendőben adok neki ezer Rftot olly formán, hogy a' Kólyi szőlőnek, mint maga több leveleiben írja, 300 Rf. lévén a' haszna, az az 1000 ftba imputáltatik. 'S e' szerint én még a szőlőhöz esztendőnként 700 Rf. adok.

A' második propositió. Hogy az épületjébe, mellyet az én sok és keserves költségemmel tulajdon magának a' Serháznál épített és a mellyet soha sem egyik, sem másik testvére különben sem acceptálhat, menjen lakni. Úgy is már régen készek az ablakramák és a duplaajtók is; hogy konyhakertje lehessen, azon darab földet, melly van az épület mellett, az Újhelybe és Nagy-Bányácskára vivő szekérútak között a' Szakszon és több Zselléreim földeken kívül oda adom, úgy mindazonáltal, hogy az több ide való birtokomnak, 's gazdaságomnak, sem nyilván, sem alattomban semmiféle rövidséget, 's hátramaradást ne okozzon. Ezen felyül odaadom neki a' Jesztrebi egész jószágomat minden haszonvételeivel és hogy szőlője is lehessen, a' Mátyásházi hegyen, azon plágát, mellyből most nekem dézmát adnak, egészen kibecsültetem, 's ki is fizetem az ősszel szüret után, mert most törvényesen nem lehet. Ha ezt választja, minthogy már itten kap szőlőt, a Kólyit különben is messze lévén, magamnak tartom.

A' harmadik propositió. Hogyha a Serháznál való épületjébe nem megyen, mellyet újra is declarálok, hogy minthogy az ő fantaziája által épült, senkié másé nem lehet, hanem az övé valaha is. De most az oda menetelre nem kényszerítem. Tehát menjen a' Bossányi János féle udvarba, az úgy is Uri-formájú. Itten magamnak csak a' nagyobb ágát tartom-fel a pinczémnek, a' míg élek, a kisebbiket használja. Ehhez adok neki: ott minden mezőben (a hol lelkem ismertetiben minden környülállásokat összevetvén, jónak fogom látni) mingyárt lemenetelemmel ötven köblös földet olly formán, hogy tiszta búzát tíz köblöt, gabonát pedig negyvenet vethessen, úgy szintén tavaszt is, ehhez adok annyi rétet, a' megnyit az én környülállásaim is megengednek, az ő szükségei is kívánhatnak, mind a' földeket, mind a' rétet lemenetelemmel mingyárt ki is mutatom most, hogy többé soha vele bajom ne legyen; magot már adtam, a' miből vethet.

Búzát szemül adok vetésre valót, mihelytt ki lesz nyomtatva. Ehhez, hogy a' földet legyen kinek meg is művelni, adok neki négy marhát, embert neki Semlyénben, kiknek ketteje Urbariális telken laknak, a' más ketteje pedig olyan, hogy azoknak földet rétet az 'Uraság, 's ezután a'

fiam adjon; négy telek után való erdőbeli és korcsmabeli jövedelmemet is oda adom, a' Kólyi szőlejét használni s műveltetni.

A' negyedik propositió. Hogy ugyancsak Semlyénben, ha a' Bossányi János féle Úri formájú udvar nem tetszik, a' helyett vegye azt a' Curiát, a' mit már körül is sáncoztatott. Ehhez is hozzáadom a' fellyebb megírt négy telket, mind az erdő, mind a' korcsmabeli hasznával. Ehhez is adok minden mezőben ötven köblös földet ott, a' hol én fogom legjobbnak látni a' nélkül, hogy a' fiam kötölözködjön. A' mit teszek, most is, ezután is megfontolva, a' környüállásokat öszvevetve cselekszem. Rétet is ott és annyit a' hol és a' mennyit a' környüállásaim engedik, és a' Kólyi szőlőt.

A' marhája és sertése ki van adva. Hogy béres ökre is legyen, lemenetelemmel mingyárt kiszakasztatok a' gulyámból négy tinót, 's azt azonnai által adom, és mind ezeket mi egyebet magával külön vivén, hogy szekere ekéje lehessen, az olly nehezen várt gazdálkodáshoz láthasson, ötszáz Rftot kész pénzt is adok Lőrinczi napi szabadságkor. Ezeken kívül én sem többet, sem mást nem tudok adni. Bár mindenik gyermekemnek egy-egy Dominiumot adhatnék.

Ezeket tehát fontolja meg s' ezekből tetszése szerint válasszon, éntőlem mindenével időhalasztás nélkül, a' mit régen óhajtok, külön menjen 's valamint ezt, úgy azt is anyai hatalommal megkívánom, hogy énnékemi írva adjon magáról Reversalist, hogy míg én élek, soha engem sem nem háborít, sem nem bosszant, sem nem ingerel, sem nem keserít; még pedig sem világosan, sem alattomban 's a' testvérei mocskolásától is megszűnik. Továbbá azt is megkívánom, és magamnak ezzel kikérem, hogy a' kinek az én dolgomhoz köze nincs, soha többé magát az én dolgaimba semmiféleképpen ne avassa, nem úgy, mint most; üzze a' magátét.

Sign. Alsó-Regmecz, 1. Jul., 1805.

Árva Bossányi Susánna m. pr.

Coram me Petro de Kazincz m. pr.

Jegyzések a' Punctumokra.

Ez az adott és resignált, de Semlyéni lakásom miatt is, azért is, mert az, az érettek elvett, fogságom előtt bírt portiómnál az én okaimra nézve alább való volt, el nem fogadott fekvő jószág, a' *Toronyi* szőlő vala; az az: az adott 480 f. hasznót 1801-ben.

Kértem sok ízben asszonyámat, hogy tétesse-fel, mibe kerültem fogságom alatt, 's mim maradt 's mit vettem volna be, mibe kerültem volna, ha fogva nem voltam volna.

A' kocsit magam vettem 'a' *Toronyi* szőlő 480 ftból álló jövedelméből.

A' juh nem 142 darab volt, hanem 84, párja nyolczadfél vonás forintjával. — Die 30^a Obr. 1801.

Mennyi tehenem volt az Asszonyám' anyai ajándékából, 1793-ban Januáriusban, még meg van a' jegyzés.

Mennyi lovat hagytam itthon, elő tudom adni.

A' megfogattatásomkor itt maradt sertéseim számát nem lelem sehoh feljegyezve, de nem hiszem, hogy 40-nél kevesebb lett volna. Asszonyám nekem visszajövelemtkor, Aug. 4 d. 1801. adott 6 öreg koczá, 13 südő 2 esztendős koczá, 1 két esztendős kant és 20 idei malacot.

Megvetvén, de *kérelemmel*, nem *tiszteletlen visszaadással*; s nem *kicsinyelvén*, mert én máig sem tudom mit hozhat be; hanem azért, mert nem ott bírván a' hol laknom kellett 's lehetett, veszedelmesnek néztem.

Az én jegyzésemben, melyet Anyám dictált 525 Rf. 59 x. áll.

De nem olly számban, mint a' Józsié, a' ki 1804-ben 1200 f. ára disznót adott el, 's ez idén még hetvenhét disznót hagyott a' nyájban.

A reám vont meg nem érdemlett gyalázat ezt elmulthatatlan kötelességemmé tette; 's azt vettem el a' kit Asszonyám *örömmel fogadott* a' házába, 's a' ki felől *csudálkozott, hogy hozzám jött*; és a' ki mind születésére, mind erszényére, mind culturájára, mind formájára *nekem szerencsének tartattatik*; 's olly világos kikötéssel, hogy gyűrű váltásom csak annyi volt, az Asszonyám megegyezéséig, mint egy simplex béjeletés az én részemről és egy simplex biztatás a' menyasszony szülejinék részéről; azt vettem el továbbá, a' ki felől tudtam, hogy Asszonyám *megkülömböztetve* kedvelt; 's mind ezek mellé ezt *45 esztendős koromban!* azt, a' ki Asszonyámnak azolta is *egész gonddal igyekezett kedvét lelni*, és arra Semlyénnek biznysága szerint *tökéletesen el is juta*.

Én mind az ezer frtot, mind a' kocsihoz való bőrt és vásznat 's a' gazdasszonyságbeli sok eszközöket színetlen köszönettel köszönöm 's vele dicseksem. De gazdaságbelit, szekeret, ekét etc. soha sem láttam.

Mind a' harminczhét latból álló ezüst Aufsatzot, mind a' 300 Rftot, mind az egykori máskori adást hasonló háladatossággal megismerem. De az aprólékos adásokra valóban szükségem is volt, mert maga a Kólyi szőlő termése nem volt arra elégséges, hogy éljek, 's valamit szerezzek.

Én bizony sem Asszonyámat, sem a' testvéreimet nem mocskoltam. Tanúja Baranyai József Úr, melly szánakozással szóllottam Asszonyám felől, még a' Maris históriája alatt is; tanúja a' Bárczay Ferenczhez írt levelem, melyet József öcsém tőle ellopva olvasott, Asszonyám pedig Bárczayval magának az én justificatiómra producáltatott. Hogy a' fájdalom panaszokra fakad, az nem csuda, 's nekem magam eránt is van kötelességem. Ártatlanul piszkoltattam meg, 's nem tudom, miért kellett volna elhallgatnom mentségeimet. A' testvéreimnek légyén elég, hogy nem bántottam egyiket is.

Mellyik a' *félretett tisztelet*, mellyik az az *impertinentia*? Négy esztendő olta várom a' legigazságosabb, és négy esztendeig mindég magamba-fojtott kívánság' teljesítését, 46 esztendős ember vagyok, férj vagyok, atya vagyok 's látom a' testvérek közt való egyenetlenséget, melly onnan ered, hogy Asszonyám bennünket egyenetlenül tractálván, egymás ellen való irigységre tüzel. Ki szenvedje azt, hogy én úgy legyek, mint voítam, holott az öcsém a' közös pénzzel traficál, számot nem ad és Asszonyámnak tulajdon szava szerint úgy bán a' jövedelemmel, mintha

testvérei nem volnának? Ki szenvedje azt, hogy én kéntelen vagyok adós-ságba verni magamat, hogy a' kamarát fizethessem, 's Asszonyám Józsit, azért, mert ő házas, a' tulajdon szavai szerint, a mi kárunkkal boldogítja? Ki szenvedje azt, hogy Józsi arra jutott, hogy ő ad kölcsön Asszonyámnak?

A' veszedelemtől engem Asszonyám azon az úton, a melyen fog-ságom előtt kezdette, megmenthetett volna. Háromszáz forint esztendei övedelemmel azt nem lehet. Nem Asszonyámat vádolom én, hanem azt, a' ki arra tüzeli, hogy a' fiatal embert nyomorúsággal tanítsa meg; azt, a' ki mindent a' testvéreinek hírek nélkül magától csinál; azt a' ki sem a' kamara fizetésére nem ad 1 xrt is, sem a Báró Geizler hat ezer forintjából nem ad az én házasságomra: de a' Pechy által letett pénz-ből dohányt vesz, épít, marhát vesz etc. A testvéreit oda löki, a hová neki tetszik, hogy Asszonyámmal ő szénvedhessen, az az egygütt ural-kodhasson.

Ez tehát a' háztól kimenő, 's szárnyára végre végre bocsátott, hetedfél esztendeig szenvedett fiúnak az anyai áldás! maga a' *jó erkölcs, ész és szív kívánása* és haraggal mondott, áldásképpen hangzó kemény *dorgálás!* Annak a' fiúnak, a' ki a' tavalyi meg nem érdemlett gyalázat és gutaütés után is hűséget bizonyított! s' mind ez egyedül azért, mert azt kéri, a mit a' környülállás és tisztjeinek egy része sürget! Ha a kétségbeesésig vitt bántás az emberiség gyarlósága mellett messzebb talált is ragadni néhol, mint kellett és mint akartam: itt elég csendes vérrel emlékezem arra, hogy Anyám, az a' ki ezt mondja, 's csendes szomorúsággal olvasom ma ismét rendjeit. Bizony az a' romlottlelkű ember, a' ki nem oltja a' tüzet, mikor olthatná, anynyival inkább ha gerjeszti, számat ad ezekért az Isten előtt.

Hogy én külön menjek, az nékem szíves vágyásom; 's azt tanácsolja a' példa; azt minden eszes ember, a' ki házi dolgainkkal ismeretes. De bizony fiút *elkergetni* kemény cselekedet. — Kész pénzből élni nem tanácsos; én tehát minden előmbe tehető propositiók közül azt leginkább nem fognám választani. — Mi légyen a kólyi szőlő jövedelme, megírtam felyebb. A tapasztalt gazdák vessék fel, mire becsülthetik a' belőle vehető haszon a' munkálást kifogván.

Ezen eddig írt Propositiót Asszonyám két sor írással rekeszti-bé, mely Mélt. Gróf Török Lajost akarja sérteni. — Nem írom ide, reményl-vén, hogy Asszonyám, megemlékezhén arról, hogy mint Anyám, ennek a' köztiszteletet érdemlő Úrnak erántam 21 esztendő olta bizonyított kegyességéért, nevezetesen azért, hogy Vice-Ispáni Karakterű 's másfél ezer forint esztendei jövedelmű hivatalomat is egyenesen az ő kegyességének és senkinek sem másnak a' világon, köszönhetem, maga is sajnálni fogja, hogy bántani akarta.

Mínthogy Asszonyám, a' majd előfordulandó levelében 's Péter Bátyám Uram az Asszonyám jelenlétében azt mondották, hogy egyebet nem ad, hozzávetvén, hogy azért nem, *mert Regmecz árendában vágyon*, így a' hogy itt áll, azt a' punctumot sem acceptálhatom. Egyéb cránt azt mondván róla, hogy mind a négy punctum közt ez az, a' mellyet

a' szükséges változtatásokkal elfogadni lehet és kell. — Ezen szükségeknek tartott változtatásokat alább fogom előadni.

Melly rettenetes dolog az, hogy Asszonyám azt hiszi, hogy Anyának, az anyai nevezet just ad arra, hogy gyermekével keménységeket, 's igazságtalan vádakat hallasson! A' gyermek az atya vagy anya elragadtatását, indulatját, haragját, emberiségét, kimélő 's elhallgató tisztelettel tartozik ugyan nézni; de végre őtet is elragadhatja az emberiség, mert ő is érző teremtés; 's akkor osztán nem elég azt mondani, *szenvedd, mert én szültelek!* A' kötelességek kölcsönösök, az Atyák a' magok gyermekeiknek kegyességgel, kiméléssel tartoznak: a' gyermekek tisztelettel 's hűséggel az atyáknak. A' hol megbomlik a' kötél, az vádolja magát, a' ki feloldoztatta.

Az én fantaziám után épült a' ház és így enyém! ezt írja Asszonyám a' harag tónusában, a' mellyben ez az egész írás feltéve vagyton. — De avagy az én fantaziám szerint tett rajzolást nem javallotta-e Asszonyám? kellett-e kérnem csak egy szóval is, hogy ne nagyolja? nem illett-e az ahhoz a' státushoz, a' mellyben én akkor voltam és a' mellyet akkor reméltem? Miolta a' fogságból haza jöttem, mondotta-e azt nekem Asszonyám ezen íráson kívül valaha, hogy a' ház enyém? S látván, hogy hetedfél esztendei szenvedésem minden reményeimet felforgatta, 's abba a' korba tett, hogy kisebb épülettel is beérhetem magamat, akkor, midőn a' Regmeczi zálogos portió kiment a' kezünkől s' Asszonyám kéntelen vala ház felől gondoskodni, nem azt kívánta-e a' közhaszon, hogy Asszonyám ne új költséggel terhelje az erszényét, hanem ezt építse fel s szálljon belé? Úgy annak a' summának is vetődött volna haszna, a' mi ezen épületbe tétetett, 's azt a' Capitálist is lehetett volna használni, 'a' mi a' Regmeczi új házba 's új konyhába verődött. Én ezt akkor is mondtam volna, mikor a' Regmeczi ház építéséhez nyult az öcsém, ha tudtam volna, hogy ott ház akar épülni; mert Semlyénbe költözésemmel megmondtam, hogy én, nem magam hagyván oda Regmeczet, hanem Regmeczről eltolattatván, többé a' Széphalmi épületre 's birtokra számot nem tartok. — Szörnyű dolog az, hogy minden *zavarosban* hagyatik, 's a' jövődő rettenthet bennünket, 's nem gondoskodhatunk előre, egyedül azért, hogy egyikünk derekasan gondoskodhasson magáról.

Ismét keménységet követ el rajtam Asszonyám. A' Keserűi ház felől szólván azt mondtam, hogy az a' temető megett, a' falu végén állván, igen nyomorult lakóhelyet mutat 's nem látom miért kell az egyik testvérnek olyanban nyomorogni, midőn a' másik testvér megházasodásakor nyakra főre emelkedett a' csinos ház 's nem a' régi majornak egy részébe szállítattott. Ez a' Bossányi János háza is nyomorult állapotban van; két szoba, egy pitvaros konyha, 's egy kamara mindössze is: de legalább nem olly nyilvánosságos jelensége a' nyomorúságnak, mint a' Keserűi viskó! *

Juniusban 1805. egynehány darab földjének vetését mindössze 132 kereszt 6 kéve gabonát.

Ez a' cikkely egyforma lévén a' negyedik mingyárt következő cikkellyel, kívánságomat ott fogom kinyilatkoztatni.

Ha a' Széphalmon épült ház' birtokával *nem bízott*, hanem mintegy *nem fenyegetett volna* Asszonyám, úgy ezt a' punktumot fogtam volna választani. A környülállások, az én javam, az Asszonyám java, a' ház csendessége, azt kívánják, hogy én a' nékem készített házat válaszszam, s' azt kérem a' majd előadandó módokon.

Aug. 1805.

Pirulnék én és tiszteletlenséggel vádolnám magamat, ha én Asszonyámtól valaha valamit kértem volna úgy, hogy Asszonyám rövideget lásson az én csecsebecsémért. Olyan olvasónak juthat ez az írás kezeibe, a' ki engem közléről nem ismér; hadd mondjam ki tehát, hadd provócáljam magamat az Anyám és a' háznál levők bizonyására, hogy én, *miolta élek*, soha semmit nem emlékezem, hogy Asszonyámtól kértem volna, és nem ismerek *szemérmesebb kérést*, mint magam vagyok. Eggy levágott diófa és két szilvafa az mind összveséggel, a mire emlékezem, hogy kértem. A' szükség rávihetett, hogy aprólékokra reá tegyem a' kezemet, mint a' megszorult király a' szent kenyerekre; de pénzt nem tudom hogy illetem volna azon bizonyos célra rendelt 500 forintnál, mellyből 200 forintot a' maga céljára fordítottam, és a' mellynek 300 ftja nálam vagyon.

Czélozás a Sophie atyjára, a' ki magát a' gyermeke' dolgába barát-ságos bizodalommal avatta, és ez által a' tüzet megelőzni kívánta.

Közli: DÉKÁNI KÁLMÁN.

ADATOK AMADE LÁSZLÓ ÉLETÉHEZ.

— Harmadik közlemény. —

Puncta super extradandis testimonialibus.

Primo. Hogy mivel az marha iránt igen meghkárosodottam és de me sine me osztatódott, elmocskoltatott az billeggel; azomban a melly kétt meddő tehenyett még szegény hütvesem idejében a mészárszékre attam és kétt meddő kanczátt a győry vásárkor, mégh ezen kívül ennek előtte hatt esztendővel egy Payzán lovatt adott eő Nagysággha s egy ros szürke csikótt (soha a ménésbül egyéb hasznott nem láttván) azt most kivette s meghfizette, a melly nyólcz borjas tehenyett taval ajándékozott eő Nagysággha, azokat is most bonificáltatta; hátt hol van a kit Csallóközben, Zelizre, Szenyiczére" és vásárookra marhát hajtottak? hol szegény üdvözült bátyám után való szaporodása? A ménes sub onere vagyon, én fizetem onussát és eő Nagysággha csak egyszersmind is Csallóközben husz darabot adott elt; hol a többi, a kitt vásárookra czúghban distrahált, harmada sincs, a mint köllennék. Én 200 r f. 17 darab marhát egy aranyos hintóval, itt lévő vasas szekereimmel ekémmel etc. eő Nagyságghának attam (noha hintóját vissza atta eő Nagysággha; most is ad obsequia) kétszáz forént kárommal, azt is kiszagattatta;